

53053

II. évf.

20. sz.

BUDAPESTI MŰVÉSZETI
1919. ÉVT. 18

Komédia

118.

Georg
79

**Szimbázi zenei & művészeti
hetilap & Szerkesztő
Kardos István**

Ára 2.- korona.

Galetta Ferenc
Üdvöske; Fritellini herceg

Komédia

**Színházi zenei és művészeti
hetilap Szerkesztő
Kardos István**

IRNI

Irta: Németh Juliska

Itt van a toll a kezemben és előttem tiszta, fehér papír és gondolkozom, hogy miről és mit irjak.

A fejem teli van gondolatokkal, szép, finom, lágy, halkosengésű szavakkal, melódiákkal.

Emlékekkel Párisból, Pestről, színpadról, Otthonról, tárgyokról, emberekről, parfümökről, elfelejtett tájakról, tengerről.

Kaparászok, kutatok közöttük, válogatok. Kiveszem, megsimogatom, aztán megint eldobom őket. Néha nevetek egyet. Máskor könnybelábad a szemem.

Megint a színpadra gondolok, emberekre, lámpákra, festett falakra, lázas estékre, hideg, délelőtti próbákra. Szerződésre. Küzdelmekre.

Előttem egy fénykép. Akis fiam. Az asztalon, amelyen írok, apró játékok: ólomkatonák, kis vasút.

A szoba sötét. Csak egy kis lámpa ég az írásom fölött. Az ablak nyitva. A hold besüt. Az utcán nagyokat kopog egy elkésett ember talpa. Most egy szerelmes pár suttog szemben a ház alatt. Egy-másba süpped a kezük. Egy konflis vágat. Zörög a kerék a kőkockákon. A toronyóra üt, a szerelmes

nő becsönget. A kapu kinyílik és nagy zajjal bezárul. A férfi állva marad az utcán. Sokáig nézi a nehéz kaput, mintha várna valamit még. Azután csönd. A toronyóra megint üt.

Most eltörött a toll. Meg kell hegyeznem a ceruzámat. Látná kedves Szerkesztőm, hogy peregnek le a forgácsok a ceruzáról!? Mintha aprószemű, finom csipkét bontanánk fel.

Megint az íráson jár az eszem, hiszen végeredményben mégis csak írnom kellene valamit. Ezer és tizezer gondolatom van...

Nem, kedves Szerkesztőm, nem tudok írni semmit.

~~~~~ Autogrammláz: 42°C

Autogrammkérők és adók nyilatkozatai.

Árfolyam-értékkimutatás

Neves tudósok egybehangzó véleménye szerint rövid idő leforgása alatt három igen komoly lázbetegség vonult el Budapest felett. A világháború alatt a hirtelen meggazdagodás konjunktúrális láza dühöngött a hadiszállítók közt. Később a spanyol-láz ütötte fel halálkoponyáját, az élet ifju virágait pusztítván kérlelhetetlenül. Nemrégiben pedig az autogrammláz jelent meg zordan, kis rövidnadrágok és kurtaszoknyácskák élesszemű viselői képében a színházi kiskapuk környékén és mindenütt, ahol Pesten egy színész nő vagy színész feltalálható. A tömegesen fellépő és gyorsan terjedő lázbetegségek közül az utóbbi a legveszedelmesebb, ugyanis az orvosi tudomány teljesen tehetetlen vele szemben.

Néhány estét szenteltem az autogrammláz tanulmányozásának.

Első este az előadás megkezdése előtt a Vígsház kiskapujánál beszélgettem a kis autogramgyűjtőkkel. Érdekes, hogy a szenvedélyes gyűjtők, akikkel beszéltem, mind kisgyerekek és mind úgy ismerik a színésznőket, színészeket, rendezőket és írókat, hogy az egyenesen csodálatos. A ruhájukat is ismerik. Már jó messziről felismernek mindenkit.

— Ni, ott jön a Jó b Dániel a szürkeruhájában, mondta egy kisebb rövidnadrágot viselő gyűjtő, amikor beszélgettem velük. Igen érdekes dolgokat tudtam meg. Az autogramm a gyűjtők között nemcsak mint cseretárgy bír értékkel, hanem pénzt is adnak érte. A piacuk leginkább a kiskapuk előtt van. A várakozás unalmas percei alatt kereskednek. Az autogrammoknak nincsen mindenkire kötelező, általánosan elfogadott maximális áruk, hanem egyénenként és

nemenként változik az értékük. A bolondos kislányok ugyanis rajongott színészüket kezeirásáért képesek a szülőiktől keserves könnyeikkel kisírt heti zsebpénzükhöz kívül akár egész autogrammgyűjteményüket is odadobni az autogramm-nagybízatosok meztelen lábszáraihoz. Beregi képeslapjaira írt autogrammjáért hat, sőt nyolc koronát is megadnak a kurtaszoknyájú kis rajongók. Várkonyi névalírása viszont csak három-négy koronát ér a Beregi imádók előtt. Míg ellenben a Várkonyi tisztelők két Beregivel tartják egyenértékűnek szerett művészüket.

Ugyanazon színész aláírása is többféle értéket képvisel. Legkevesebbet ér az egyszerű papirosra írt autogramm, többet a képeslapra írott, legnagyobb értéket azonban a nagyobb alaku fényképen levő névalírás képvisel. Az autogrammgyűjtő társadalom kapitalistáinak szép, nagy és díszes albumjuk van, amelyekben a fényképeket és képeslapokat őrzik. Az album nagysága rendszeren fordított arányban áll a gyűjtők nadrágjának rövidségével.

A gyűjtők nem nagyon veszik tekintetbe, hogy híres vagy éppen kezdő színész autogramma van kis kezeikben. Náluk csak az a fontos, hogy az illető név a szín-

lapon már szerepeljen. Vannak nagyon ritka autogrammok, melyek minden gyűjtő álmainak növekvőjévé képezik. Ilyen ritka névalíráások: Jászai Mari, Odry Árpád, Kürthy György, Ligeti Juliska, Váradi Aranka, Csortos Gyula, Hegedüs Gyula, Rákosi Szidi és talán a legritkább Kürty Kláráé, amelyből mindössze csak hat van forgalomban. A levelezőlapra írt ritka névalíráásokért adnak két más levelezőlapra írt nem ritka autogrammot. A levelezőlap igen fontos értéktényező. Vannak színészek, akik csak levelezőlapjukat írják alá. Ilyen különcök például: Vizváry Mariska, Tanay Frigyes és Kürty György. Kosáry Emmi — a kis nyolc éves Neményi Gyuszi autogrammgyűjtő állítása szerint — csak élelmiszerért írja alá a lapokat. Csortos Gyula pedig egy időre beszüntette az autogramm adást. A kis gyerekek reményét nagyon táplálja az a hír, hogy e hó 21-től újra ad autogrammot.

Egy ifju autogrammbörze-spekuláns összeállított nekem egy árfolyamértékkimutatást. Szerinte a kiskapuk közötti harcok állása és az autogrammpolitika jelenlegi helyzetének szoros figyelembevételével az értékek a következők:

Hegedüs Gyula	=	2 Kertész Desző
Kosáry Emmi	=	2 Mattyasovszky Ilona
Kürthy György	=	3 Sziklai Jenő
Vizváry Mariska	=	2 Bajor Gizi
Haselbeck Olga	=	2 Beregi Oszkár
Csortos Gyula	=	3 Beregi Oszkár (ez bizonyosan Várkonyi-imádó)
Uray Tivadar	=	2 Vendrei Ferenc
Kerényi Gabi	=	Kosáry Emmi
Király Ernő	=	Galetta Ferenc
Lenkeffy Ica	=	Palásthy Irén

A Kék róka egyik jelenetét ábrázoló képeslap, amelyen Varsányi és Csontos szerepelnek és amit ők alá is írtak, megér — testvérek között is — három Fenyvessit, a gyűjtők egybehangzó véleménye szerint.

A komoly gyűjtők különben az autogrammok nagy értékére való tekintettel félnek az utánzatoktól; miért is néhány valódi autogramm másolatát mutatjuk be.

Van egy híres autogrammgyűjtő gyerek, akire figyelmeztettek is. Félelmetes nagy és vastag albumjával a hóna alatt képviseli az autogrammarisztokráciát. Magamfajta autogrammszegény nem is akart nagyon beszélni. Aztán gyanakodott is reám. Gyémánt Jánosnak hívják, pötömnyi kis gyerek, vastag albumja fele annyit nyom sulyban, mint ő. Az értékét nem is tudom.

Röszkegyalmain Varkany Lili

Farkas Mihály Pezsi Néményi

Varsányi József Katalin

Rajnai Gábor Kőrösi Eml

Tóth László Dömölki Flóra

Gálus László

Gyulavári József. Kőrösi Eml

Gyulavári József Csontos Eml

Varkany Lili

felbecsülni. Körülbelül ötszáz aláírás szerepel benne. Mint várható, a kezdő gyűjtők kísérete veszi körül állandóan. A kis Gyémánt gyűjteménye kincset, aranyat ér. Büszke is reá nagyon. Már egy éve gyűjtöget fáradhatatlanul. Ugy látszik, amint megtanult járni, mindjárt színésznek után szaladgált autogrammért. Most már a lakásokba is feljár nagy fényképekkel. Azt mondja, hogy ő nem cserél. „A szenvedélyes gyűjtők nem csere-berélnek” — mondotta dicsekedve, melyből érezni lehetett a „gseftelő” gyűjtők iránt érzett lekicsinylésének kifejezését is. Amikor megtudta, hogy benne lesz a lapban a neve, felragyogtak a szemei, mintha mondaná, hogy „mégis csak elismernek már engem.” Aztán, hogy megfőzzön, tőlem is kért autogrammot.

A gyűjtők után az autogrammadókkal beszéltem. Beregi Oskárt kerestem fel elsőnek, aki először szabadkozott, hogy eleget szenved az autogrammkérőktől, hát még beszéljen is róluk, mondotta. Aztán folytatta:

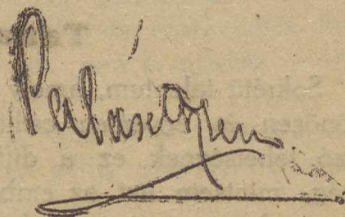
— Ezekből az autogrammkérőkből később, ha egy kicsikét megnőnek, színinövendékek lesznek többnyire. Az azonban kétséges, hogy a színjátszásban is olyan tehetségesnek bizonyulnak-e, mint az autogrammkérésben. Rettenetes sok autogrammot kérnek. Naponta többet és többet. Ebéd közben is tömegestől hozza be a háztartási alkalmazottam a sok autogrammkérő levelet. Ezekkel ugyan nem lakom jól. Habár torkig vagyok velük.

Kérésemre rövid gondolkodás után egy érdekes esetet mesélt el Beregi.

— Egy alkalommal a kiskapunál egy egész autogrammgyűjtőkongresszus vett körül. Egy vidéki paraszt meglátta ezt. Ő is odajött. Nem tudta, hogy mi az az autogramm. Megkérdezte kíváncsian, hogy minek írom alá azt a sok papirost. Tréfásan azt feleltem, hogy lisztet kapni érte.

— No hát akkor neköm is aggyik egy párat belőle — fohászzkodott a paraszt.

Beregítől visszajövet utbaejtettem a Városi Színházat is. Az előadásnak már vége volt, a kiskapunál nagy élénkség uralkodott. Egy csomó kis gyermek és kisleány autogrammot kért a bájos Palásthy Iréntől, aki most a Rip van Winkle egyik női főszerepét játsza. Én is odamentem és kértem autogrammot. Ime:

Azután bemutatkoztam és megkértem, hogy beszéljen valamit az autogrammlázzról.

Igazán borzasztó sok autogrammot kell naponta írnom — mondotta sopánkodva. — A kislányok jól ismernek és minden este itt állnak szorgalmasan és türelmesen várnak reám. Két kedves kislány, Gizi és Emmi a keresztnevük, minden áldott este itt vannak amikor játszom és kérnek autogrammot. Nagyon jóban vannak már velem. A többi kislány is nagyon szereithet, a multkor kockacukrot ígértek, de még nem hozták el. A napokban tör-

tént meg, hogy egy ismerősöm meglátta a kiskapunál a sok gyereket, akik autogrammot kértek tőlem, de nem tudta, hogy éppen én vagyok az áldozat, aki nek ilyen sokat kell írnia. Oda-jött és elém tartott egy papirost a tömegben. Amikor visszakapta, akkor tudta meg, hogy tőlem kért autogrammot.

Erre jóízűen felcacagott a kis

szőke Palásthy Irén. A kis autogrammkérő kiskapu-sakálok figyelmesek lettek, észrevették Palásthyt és megrohanták, hogy „autogrammot tessenek adni.” Nagy dulakodás támadt. A helyzet életveszélyes lett. Én elszöktem, szegény Palásthy pedig mint egy szenvedő szőke madonna írta az autogrammokát.

(t. gy.)

KOMÉDIÁSOK

Alfred Kerr Mimenreich-ja után talán nem lesz érdektelen az a kísérlet, amely a magyar színészek karakterét akarja megvázolni. Megvázolni csak — azt, hogy valaki, aki színész, mennyire ember és ez az ember mennyire tud keresztülnőni a komédiások bohócruháján. Vagy mennyire tud ez az *emberség* életet teremteni a színpadon, mit jelent ez nekem és nekünk, akik az életek sűrítettségét, teljesültségét várjuk a drámától.

Tanay Frigyes

Sokrétű talentum, amely ha elvétele is önmagát, mégis különösen és egyénien csillan ki minden alakításából. A színjátkozó tehetségnek ez a differenciálódottsága sokkal ritkább jelenség, mintsem azt az ember az első pillanatra hinné. Mert nem elég az, hogy a színész a későbbi szerepet másképp, más felfogás szerint játssza meg, mint az előzőt, hanem az is kell, hogy valójában belül is átalakulva élje és érzékeltesse azt az újabb egyéniséget, amely a szerepben van. Nem lehet azt állítani, hogy akiben az erre való képesség hiányzik, az nem igazi művész, nem erős tehetség, mert hiszen akkor alig egynehány színészünket lehetne idesorolni, de kétségtelen, hogy a talentumban rejlő képességnek ez a sokrétősége bizonyos kivételes, magasabbrendű készséget is foglal magában, mint az egyszerű színjátkozó művészet. És Tanay Frigyes kétségtelenül idetartozik, ebbe a kategóriába.

Arányos termetű, szépen fejlett alak, szenvedő görögös profil. Előszeretettel játszik szánandó emberi típusokat. Valószínűleg ez vezette a komikumhoz is, amiben végeredményben mindig megvan a tudatalatti szánalom. Az emberi gyatraság érzékeltetése teszi a gerincét komikus és drámai alakításainak egyaránt, csak az érzékel-

tetés mikéntje az, ami szerepenként változik, mert változik egyszerűs mind maga a belső megélés mikéntje is. Ezért van, hogy kritikusai mindeddig nem tudták végérvényesen eldönteni, vajjon drámai vagy komikus színésznek tartásák-e és úgy hiszem, hogy ez a jövőben épp ily kevésbé lesz megállapítható. És itt tűnik ki leginkább, hogy mennyire független a színész tehetsége a szerepeitől. Az igazi színész szemében — és így Tanay szemében is — a szerep mindig csak alkalom, mindig csak lehetőség arra, hogy a párbeszéd, különféle színpadi történések ürügye alatt önmagát adja. Ha sir, ha nevet, tudom, hogy nem azért sir vagy nem azért nevet, mert ez van előírva a szerepében, hanem mert a belső megélés ilyen megjátszásra kényszeríti és így is érzékelteti a nézővel.

Nem az a színésztípus, aki iskolát alapít. Egész művészi karaktere sokkal egyénibb, eltolódottabb, mintsem, hogy ezt tehetné. De nem lehetséges ez már azért sem, mert éppen az, ami művészetének lényegét adja, egészen kivételes és így utánozhatatlan. Ezért azután egészen egyedülálló színésztalentum a magyar színpadon. Ami külső szemléletre legmarkánsabbnak tűnik nála: a gesztusai, különös hangja, ez mind csak a kísérő jelensége a sokkal fontosabb belső akciónak. És ha ezek sokszor változatlanul ismétlődnek, ez semmit sem változtat a megélés és érzékeltetés különfeleségén. Már pedig csak ez utóbbi az, ami a művész — és itt elsősorban Tanay — értékét adja.

Ha maszk nélkül, kosztüm nélkül lépne ki a színpadra, akkor is az az ember lenne, akit játszik: ez pedig majdnem a legtöbb, amit színésztől mondani lehet.

G. A.

Megnyílt a Jardin

nyári helyisége és a megnyitás, színházi közhe-lyel élve, a teljes siker jegyében zajlott le. A műintézet új drama-turgia, Várnai István sze-rencsés kézzel válogatta össze a bemu-tató műsorát. A tulajdonképeni Jardin-ben az idén csak operetteket és bohó-zatokat játszanak, a varietészámok a teljesen átalakított Tabarin színpadán kerülnek színre. A nagy színpad főattrak-

ciója Balassa Emil és Laszky Béla japán milliőben játszó bájos egyfelvonásos operettje, a „Tearózsák“, melyben Tisza Karola, Tercsány Viki és Gallai aratnak megérdemelt sikert. Nagyon sokat kaca-gott a közönség Várnai István bohó-zatán, az „Élő halott“-on is, amelyben Ujvári Károly produkált jó alakítást. A Tabarin műsora a varieté-színházak szokott nivóján mozog; szereplői közül az újból Budapestre szerződött Baumann Károly és a szépen táncoló Berkes Frici tűntek ki.

JÁTÉK UTÁN

A nézőtéren brend papnői járnak
 Komály-palástban s mind a fényt kiűszák.
 A színpadon ártó, vén kulisszák,
 Nyújtózkodó és bágyadt, lomha árnyak.

Az öltözőben izzón ég a körte . . .
 Ott ül Ő fényes tükrös arztalánál,
 Kiegett arcán sok bús ránc barázdál
 És néz, csak néz a szívtelen tükörbe.

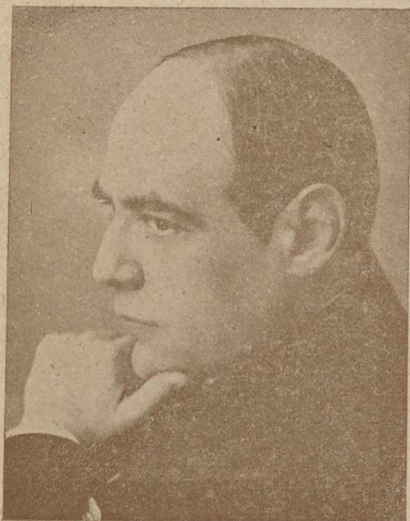
Vadul lerántja a harag parókát,
 A festéket egy kendővel letörli . . .
 Lelkét didergő rezsketés betölti,
 Felé crap hűsen a hideg valóság.

Brak rangy foszlány már minden, amit itt lát,
 Brinált virág és lárvá, festett élet . . .
 Brak serleg, melyből röpkeszárnyú évek
 Maxar aranyborát már rég kiitták . . .

. . . A ruhatarban ég egy árva lámpa,
 Recsegve hangzik fáradt, lassú lépés . . .
 Szemére huzza vén cilinderét és
 Ballagni kezd a szürke éjszakába . . .

Bródy László.

Az egykori Üdvöske

SIK REZSŐ
Üdvöske: Rocco

Lázás várakozás és sűrű izgalom mindenfelé. A Kerepesi-uton, a sarkon, ahol ma az óra van, délelőttönként műbarátok és színházszeretők állanak. Mindenki kíváncsi az új operettre, az Üdvöskére, amely a fajtája közül egyike a legelsőeknek a magyar székesfővárosban, Pesten. A pepitaruhás hosszú báró, akit a művészet szerfölként érdekel és aki sohasem rejti el jó szívét akár a pesti színész, akár pedig a falusi komédiás előtt, jellegzetes mély hangján ismerteti a darabot az utca közönségével, mert ő már kitudakolta a népről elnevezett teátrum kiskapujánál.

— Audran Ödön szerezte a zenéjét, egy mókás francia, aki először templomi karnagy volt Marseillesben. Harminc esztendőskorában azután rájött arra, hogy

a világi zene többet hoz a konyhára és — amint a francia krónikások írják — megteremtette a „Miss Helyett” muzsikáját, amelyet a párizsi Bouffes színház nyolcszázszor adott azóta. 1870-ben kezdett operettet írni a jámbor életű templomi karmester. „Miss Helyett”-et követi az „Olivette lakodalmá”, amelynek sikere alig hogy lezajlik, jön az új darab a „La Mascotte”, az Üdvöske, amelyet Párisban nagy diadallal fogad a francia közönség. A „La Mascotte” elkezdí vándorlását és elér ide Pestre is. De majd mindjárt többet is megtudunk — mondja a vékony báró — ott jön Evva Lajos, a direktor.

Evva nem nyilatkozik. Minden másról beszél, de az Üdvöskéről

GERŐ ERZSI
Üdvöske: Fiametta hercegnő

Dr. Emil Gerschitz Erik Neumann Hochmann Erzsébet
a Deutsche Volksbühne tagjai, a „Flachsmann als Erzieher” szereplői.

egy szót sem. Nem árul el semmit. Jön a kedvenc, Blaháné, ő sem beszél a darabról, jönnek egymásután kifelé a kiskapun, a bájos Komáromy Mariska, Tihanyi Miklós, Kápolnai János, de csak nem akarnak szólni.

— Majd meglátják, ha megnézik — nyugtatják a kíváncsisiskodókat.

Vidor Pált elkísérik a Kerepesi-ut elejére, a Pannoniához, ahová ebédelni megy, de ő sem mond sokat, míg végre kijön a Népszínház színlapján az Üdvöske.

Kiváncsian olvasgatják a szereposztást:

Bettine BLAHA Lujza
Fiametta KOMÁROMY Mariska
Lóránt fejedelem EGYÜD István
Fritellini herceg KÁPOLNAI János.
Pippo VIDOR Pál
Rocco TIHANYI Miklós

Eljön a nagy nap. Tél van, A szánkók talpa hószikrákat vág ki. A lovasuton a város minden feléből sereglik a közönség. Pest gyönyörű a havas téli estben. Hét óra felé megjön a kis Komáromy Mariska, hiába szabadkozik, hogy öltözködni kell, felemelik a szerelmes szívü diákok, jurátusok és vállukon végigviszik a színház körül, Blaha Lujzát is, de Vidor Pálnak is kijut az ünnepségből.

Az előadás sokáig nem kezdődik. A zenekar már eljátszotta a csodaszép nyitányt, de a függöny csak nem gördül fel. A közönség türelmellen. Nagy lótasfutás a színpalak mögött. Roccot, Tihanyi Miklóst, várják, még mindig nem jött meg. Félóra mulva érkezik, nagy sietve.

— Szakrament — káromolja a világot, majd lekéstem. Egészen

kiment a fejemből, hogy ma megy az Üdvöske.

Evva mérgelődik, de Tihanyi, amíg magára rakja a festéket, megnyugtatta:

— Sebaj, jó siker lesz. A „Tolonc”-ban is elkésett Vidor, mégis hatalmas diadal volt.

Később be is válik a jó előjel. Üdvöskének hatalmas a sikere. A közönség valósággal tombol, minden énekszámot meg kell ismételni. A hosszulábu báró, Podmaniczky Frigyes kocsiszámra

hordatja a szinpadra a virágot. Hosszu szekéren hozatta aszódi kertjéből.

Az előadás után vacsora a Blumensteckliben. Az Üdvöske szereplői mindnyájan megjelennek. Blaha Lujzát és Komáromy Mariskát a vállukon viszik a jurátusok. Aznap éjszaka Pesten a lányok álmában Fritellini herceg jelenik meg, a fiuk pedig Bettine és Fiametta miatt nem tudnak aludni.

Kardos István.

A Revizor

A Nemzeti Színház Gogoly-reprize

Az örökbecsű művészi alkotás kritériumát az teszi, hogy frissen és szilárdan állja a viszonyok változását, független minden kortól és divattól és ereje akkor sem fogyatkozik meg, amikor az események már messze túlhaladták. Ennek a megállapításnak az igazát mi sem bizonyítja jobban, mint a Revizor mult heti reprize. Hiszen még néhány év előtt is, amikor legutóbb adták, milyen gyilkos erejű szatírával ostromozta ez a darab a hivatalok mindenütt egyforma, bürokratikus léleknelküliségét, a hivatalnokok korlátoltságát, amelyet játszva vezet orránál fogva egy-egy ügyes szélhámos. Ma már mindez kissé túlhaladott pont és mégis úgy hat ez a Gogoly-darab, mint annak idején: költői értéke nem lett csekélyebb, noha az emberi ész és a rohanó idő már átléptek felette. És míg ezelőtt kissé idegenkedve fogadtuk és csak szellemes szokimondásáért kedveltük,

ma már nem is a tartalma, a mondanivalója fontos, inkább az érdekel, ami örökbecsű és minden persziflázson át emberi benne.

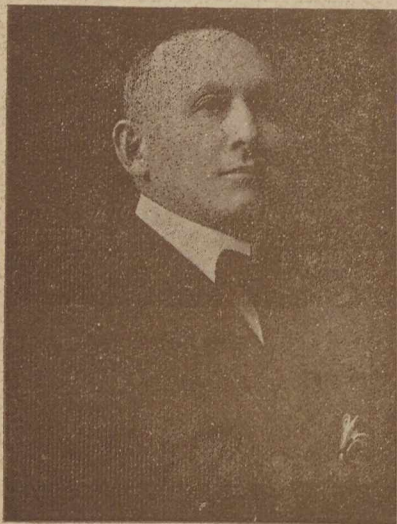
GAÁL BÉLA, a Madách színház tagja
Karinthy „Vérmező” című drámai
költeményének főszereplője.

Legjobban talán ez a szó illik mégis az egész darabra: kedves. A gúnyos csipkelődései dacára is az. Kedves figura maga a kalandor szentpétervári hivatalnok is, aki revizori tollakkal ékeskedik, mindent meg lehet bocsátani neki, mert okos alapjában véve és kedves figurák a tekintélyt imádó, kulturálatlan vidéki tisztviselők is, akiknek szintén meg lehet mindent bocsátani, mert ők még korlátoltak alapjában véve, szegénykéek. És a nők is, anyák éppen úgy mint a leányaik, ők is kedvesek, hiszékenyek naivságukban, asszonyi terveik örök és konok építgetésével. Mindenki olyan kedves ebben a darabban, hogy még a néhol fel-felbukkanó kesernyés gúny is megbocsátó mosolygássá simul.

A színészekről írva legelső sorban Kürthy Györgyről, a revizor

MOLNAR JÓZSEF
Karinthy „Vérmező” című drámai
költeményének főszereplője.

IVÁNYI ANTAL
Karinthy „Vérmező” című drámai
költeményének főszereplője.

uj személyesítőjéről kell megemlékeznünk. Akik Rajnaitól láttuk ezt a szerepet, meg voltunk győződve róla, hogy ezt csak így és csakis így lehet eljátszani, ahogy Rajnai játszotta. Kürthy György bebizonyította, hogy másképp is lehet, anélkül, hogy ezáltal nivóllanabbá lenne. Egészen egyéni fiatalos erőtlől duzzadó alakításával mély hatást keltett. Mátray Erzsé a polgármester leánya. Szerepében markáns és határozott irányban lendülő tehetségének adta újabb bizonyosságát. Vizváry Mariska és Gál Gyula a tőlük megszokott jelenítő erővel vitték színpadra a polgármester és neje alakját. Az előadás üde és tempós volt, a rendezés azonban sok kívánnivalót hagyott maga után.

g. a.

Akiket nem ismernek

Ezek itt portrék. Megható írások írókról, költőkről, akik hiába írtak, színészekről, akik hiába játszottak; festőkről, akik hiába festettek; szobrászokról, akik hiába faragtak — mindazokról, akiket nem vettek észre, nem akartak vagy nem tudtak, értők és értetlenek, együtt azok, akik a művészetet csí-nálták.

Rozványi Vilmos

Rozványi Vilmos az első lírikus, aki a kilencszáznolcas Nyugat, az Ády-Babits irány óta haladni tudott a magyar lírában. Szomorkodni kell-e azon, hogy Ády Endre föllépése, győzelme óta nincs lírikus Magyarországon, aki ki tudná vonni magát hatása alól, hogy bár vannak részben még vele egyidőben, vagy kevéssel utána induló jó költők, új utat vágó nincs se ezek, se az újabbak között vagy éppen annak kell örvendeni, hogy költő született és halt meg Magyarországon, aki után üresség maradt és terhes várakozás. Ády óta az első, aki nyelvben és mondanivalóban új értéket tud adni: Rozványi Vilmos.

Vagy nyolc éve jelentek meg első versei az akkori forradalmi lapokban. Forradalmi lapokban a forradalmár költő. Rozványi ennek a szónak minden mai sok alkalmazásával szemben valóban ez.

Abban az időben, amikor versei először megjelentek, a magyar versírást a nagyszerű dekadencia festette főszínnel és egyetlenül. Monumentális érzékek ritkán térnek be a kilencszázhat-kilencszáz-tizenhármass magyar költésbe. Szinte Ády csak az, aki él a külső dolgokban is. Beszéde dúsan és zamattal terheltén eldobta a növénydekköltők, együttfutók és középtehetségek, de sőt a tehetségesek egyzizásu nyelvét, ami szokvány nyelv lett, nehéz, termésköre épített

mondatokkal, gazdagon vert szavakkal és új tartalommal indult. Csoda volt és különösség ez a hang akkor.

1912. május — emlékeznek még — utcai revolúció ideje. A kollektív szociális érzék állandó kísérőjévé válik eztán. Forradalom, az egyéni analógiáig. Mégse ez a mai aktuálítás adja Rozványit és benne az értékelni valót, hanem lírájának további ereje, leges-legelsőbb asszonyversei. Ez a legelső előbbrejutás líránkban Ady óta. Erótikája metafizikai erotika. Bujasága bölcsélettől párosult bujaság. A filozófiai pont, amiről az életet nézi, erőt ad neki, hogy a sexualitást és a — ha lehet így nevezni — lelki szerelmet rendszerekbe épített egyezsége megtisztítsa és fölemelje valami tiszta harmóniához.

*„Lehelj rám: testemből úgy lesz lélek
Ugy zajlik erő a vak anyagban.
Lehelj rám s boldog televények
Gazdag gőze szakad ki rajtam!
Lehelj rám és az élet arca
Soha nem látott szépre szépiül
S vállamon asszonykulcsra járó
Emberré hívó új egyház épül.“*

Mutatóba még közbe álljon ez is. A „Tedd a köveket kenyerekké“, egyik legjobb írása, utolsó szaka így hangzik:

*„És áll a bál: Tedd kenyerekké
S jajgatva, sirva menekülők
Tedd a köveket kenyerekké!
Iszonyu hajsza; megőrülők!
„Tedd a köveket kenyerekké“
Üvölt az örökös gravámen
„Tedd a köveket kenyerekké“
S én beledöglöm: Ámen! Ámen!“*

Ha verseit itt le lehetne nyomtatni és nemcsak néhány ki-kapott strófát, meglátná az ember ennek az életét, mert a versekben él és velük. Így csak annyit, hogy érteni lehessen: huszonnyolc éves. Még nem jelent meg kötete. Nem volt rá kiadó. Egy éjszaka írt tizenegy verset, amelyek egyszerre jelentek meg a Nyugatban tizenkilenc éves korában, amikor filozófer volt. Legutóbb öt év katonaság és esztendő egy tollvonás nélkül. A szűkös élethajzához hozzájön az, hogy forradalmár családból szár-

mazik, az apját „Ferencvárosi Jézus“-nak hívták a beszédei és hirdetései miatt. Külsőre orosz diáknak látszik, amint valóban szláv származású, mint voltak már magyar költők és köztük egy, akit Petrovicsnak hívtak a Petőfi név előtt.

Még keveset irt és abból a néhány versből is, ő így mondja. harmincat vállalna is. Még nem lehet tudni mi van előtte, mire végzi. Sokan azt mondják és lehet így is van, hogy irányt alapít.
(j. j.)

A spanyol színházi élet

A Komédia genfi munkatársától

Genf, 1919. június

Spanyolország szerencsésen ki-
maradt a világ népeinek rettenetes
vérengzéséből. A háborus
bajokat csak közvetve érezték a
spanyolok, de sohasem annyira,
hogy azok szokott életmódjukon
a legcsekélyebbet is változtattak
volna.

Az ország minden részében,
de különösen Madridban a szín-
művészet nagyszerű lendületet
vett, a színházak, orfeumok, ka-
barék estéről-estére zsufoltak
voltak. Madridban a világháboru
alatt öt új színház létesült,
amelyeknek egyikében csak fran-
cia bohózatok, másikában köny-
nyebb operák, a harmadikban
balettpantomimek, a kettőben pe-
dig drámák és spanyol népies
vagy hősi színművek kerülnek
színpadra. Az új operaházat a há-
boru okozta behozatalhiány miatt
nem tudták úgy felépíteni, amint
az operai előadások ezt megki-
vánják. Rossz volt az akusztika,

amin az élelmes építész úgy
segített, hogy a színházban kizá-
rólág emeleti ülőhelyeket épített,
míg a földszint üresen maradt.
A spanyoloknak jó barátja volt
az egész világ, ami meg is
látszik a színházak műsorán.
Nem voltak lelketlen izgatók,
akik a művészetbe is bele akar-
ták vinni a rombolást. A legna-
gyobb nemzetköziség uralkodott,
az Operaházban hetenként lega-
lább egyszer Wagner operát
adtak, amely mellett szépen meg-
fért az olasz Puccini vagy a
francia Bizet. A Shakespeare
tragédiák előadásait rendkívül
megszerette a finom ízlésű spa-
nyol közönség. Hetenként két
színház legalább három-négyszer
kitűzte előadásra a nagy angol
darabjait. Lengyel Menyhért
Tajfunja és Molnár Ferenc Ör-
dőge is színpadra került és amint
értésülők az Ember Tragédiájának
előadására is készülnek.

frontszínház

Főpróba az Apollóban

A főpróbát tizenegy órára tűzte ki a kedves Lukács Gyula az Apolló kabaréban, de tíz órára már megtelik a nézőtér a kíváncsi nézőkkel. Nagyon kevés ismerős arcot találunk a főpróba közönsége között. Az első, második sorban ülnek csak a próbák mindenkori vendégei, az ujságírók, színészek; a többi sorokban idegenek, nagyrészt katonák, akik eljöttek megnézni jövőző színházukat.

Pontban tizenegykor Lovászy Károly felkiált a színpadra: kezdhetjük!

Megjelenik a függöny előtt a budapesti közönség előtt nem ismeretlen, szimpatikus Molnár Dezső és jó délelőttöt kíván az

Salomon

Környei

Gróf Eszti

A Frontszínház tagjai.

egybegyülteknek . . . — De van egy kívánságom — mondja, — hogy miután itt egy igazán nagyon diszes, de nagyon epés közön-
ség gyült össze, ne igen beszéljenek bele az előadásba. Tudja itt mindenki a szinpa-
don, mit kell mondania . . . Az „epés“ közön-
ség egyik „epés“ tagja máris megszólal:

— Nono! Majd elválík!

A kis Molnár nem hagyja magát:

. . . mit kell mondania. Ezért tehát senki se szóljon fel a szinpadra. Most pedig követ-
kezik Zilahy Lajos vigjátéka az „Ökör“, Kőr-
nyeivel a „cimszerepben“.

Ezén nevetni kezd a publikum.

— Akarom mondani a főszerepben
— javítja ki a hibát Molnár.

Az „Ökör“-nek vége. Egy nagyon bájos,
kis szőke leány következik. Kohut Ellának
hívják. Két dalt énekel. A szöveget nem tudja.
Lukács, a szigorú igazgató tanítja:

— Édes lányom — mondja — ezt már igazán megtanulhattad
volna.

A fiatal művésznő majdnem hogy elpityeredik. Nagy nevetés
a nézőtéren. Szücs Laci, az öreg rutinos színész felkiabál:

— Mi lesz te, ha rádcsap majd a
fronton a gránát? Akkor ijedsz csak meg
igazán.

A katonáknak nagyon tetszik a fe-
nyegetés. Az egyik nem állja meg szó-
nélkül.

— Különösen, ha negyvenkettős
lesz . . .

A kis Kohut Ella valahogyan bátor-
ságot kap, azután nagyon szépen elénekli
mind a két dalt. Megtapsolják.

Molnár Dezső konferálni kezd, de
Lovászy felszól a szinpadra:

— Hagyjátok már ezt a sok beszédet.
Nincs idő. Még van vagy harminc szám.

Egymásután peregnek le aztán a
műsor számai:

Molnár Dezső

Kohut Ella

Forray Mihály táncol, László Imre énekel, Gróf Eszti, Stark Józsa szaval. Dörgő tapsot kap a tehetséges Győry Irén, aki a Madách-színházból jött át a Frontszínházhoz. Salamon Béla és Virág Ferenc mókáin sokat mulat a közönség és megtapsolják Gárdonyi Vilmát is, a színház drámai színésznőjét.

Gróf Lajos

Folyik a próba, Gróf Lajos, a gazda egyszerre elkiáltja magát:

— Gázsi lesz gyerekek! — A sokat ígérő kijelentést valóságos orkán követi. Akinek nincs dolga, siet kifelé, hogy felvegye a fizetést. Wagner, a karmester (nem Richard) szomorúan nézeget kifelé. Ő nem mehet, mert a kitűnő Bánnyászt kell még kísérnie. A refrénnel azonban

nagyon sietnek, hogy a gázsi minél előbb a kézben legyen.

Gázsi után sehogysem megy a játék. Két óra van, mindenki éhes. Reménykedő szemekkel tekintgetnek Lukács felé, hátha ő is megéhezik. Lukács azonban nem igen mutat hajlandóságot erre. Még három-négy szám lemegy, azután felhangzik a boldogító szabadulás.

— Menjetek haza — mondja Lukács — délután háromkor pontosan itt legyetek.

Örömmel siet el mindenki. Csak a katonák maradnak nyugodtan helyükön. Amikor azután már senki sincs a nézőtéren, kis csomagok kerülnek elő és falatozni kezdenek, Schiller a karmester még egy-két nótát is hozzázongorázik az ebédhez . . .

Kertész Hedvig

Huber karmester
A Frontszínház tagjai.

Stark Józsa

KIS HIREK

Strófák a hétről

A Budapesti színházban
ügylátszik,
egy hervadhatatlan
Viola játszik.
Nem gyenge darab.
Talán éppen ezér'
Nem lehet gyenge
egy haramjavezér'.

Akik
a Revizor reprizét látták,
hogy szebb és jobb lett
méltán megcsodálták.
Igy hangzott azután
a bölcs ítélet:
Biztosan
revizori kurzust végzett.

A napot sokáig
hiába lestük.
De most hogy letette
a hüségesküt,
az Andrássy-uti-nak
jobban menne,
Ha a »bűvös szék«-ből
hüvös-szék lenne.

Rott és Steinhardról
sok viccet faragtak,
Talán ez az oka,
hogy nem maradtak,
Én nem hinném,
hogy ez a Folies bűne,
sőt valószínű,
a Deutsche Volks Bühne.

Fehérke

Cimképünk: Kerényi Gabi, aki az
Üdvöske operettben Blaha Lujza egy-
kori nagyszerű szetepét, Bettinet játsza
a Városi színházban. (Angelo felvétele.)

A Komédia mult számá-
ban szövéttette, hogy az ifju-
munkások részére rendezett
előadások gyakran nem fe-
lelnek meg annak a célnak,
amelyet a tanácsköztársaság a munkások
nevelésére kitűzött. Multkori felszólá-
sunk eredményeképp a közoktatási
népbiztosság elrendelte, hogy bármilyen
szórakoztató jellegű nyilvános előadás
műsorát az ifjumunkás propaganda ügy-
osztálynál, jóváhagyás és engedélyezés
végett, előzetesen be kell mutatni

Deutsche Volksbühne.
Kalmár. Henrik német
népbiztos kezdeményezé-
sére mintegy hat hét előtt
alakult a Folies Caprice
helyiségében a Deutsche
Volksbühne. Vezetője Armidi Andrée,
aki régi jó ismerőse a budapesti kö-
zönségnek. Művészeti vezetője és főren-
dezője pedig, Bachrach J. a Reinhardt-
társulat volt rendezője. A színház rövid
szereplése alatt elsőrangú darabokkal
hamar kivívta a pesti közönség elisme-
rését. Julius elsejétől kezdve a Télikert
színházában lesz állandó helyisége. Be-
mutatóul Ottó Ernst: „Flachsmann als
Erzieher“ című drámáját tüzték ki.

Kedvezmény a Komédia olvasóinak!

Olvasóink az alant felsorolt könyveket 25% engedménnyel kapják. A könyvek igen szép és tartós táblába vannak bekötve.

Bolti ára
bekötve

Edgar Allan Poe: Gordon Artur Pym különös élményei 12.—

Romain Rolland: Farkasok 13.—

A nálunk is népszerűvé lett nagynevű szerzőnek e forró levegőjű izgalmas könyve, a legidősebb és érdekesebb olvasmány ma.

A két könyvet olvasóinknak 20 korona beküldése ellenében bérmentesen küldjük. Megrendelhető a

Komédia kiadóhivatalában

VI., Vasvári Pál-utca 9.

GRADÓ kávéház

ARÉNA-UT 17.

Estéknként TOLL KÁROLY
hirneves cigányprimás teljes
zenekarával hangversenyez.

Sportemberek
találkozó helye.

Külön termek.

Felelős szerkesztő: KARDOS ISTVÁN.	Segéd-szerkesztők: BALOG SÁNDOR és SEBŐK SÁNDOR
Szerkesztőség: VI., Podmaniczky-u. 2. I. em.	Kiadóhivatal: VI., Vasvári Pál-utca 9. Telefon 169-76.
Szerkesztőségi órák délután 3—5-ig. A felelős szerkesztő szerdán és szombaton fogad.	Előfizetési ár: Egy negyedévre ———— 24.— K Egy félévre ———— 48.— K

Metropolitan nyomdai műintézet és kiadóvállalat, Király-utca 106. Telefon 143-62.

Angelo felv.

Schenk Jenő
a magyar származású világhírű telepátikus művész

Komédia

Angelo felv.

Tóth Böske
a Margitszigeti Színház tagja, a „Nebántsvirág“ operettben